

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต
**Needs for Academic Management Development of Non-Formal and Informal
Education Centers Based on the Concept of
Lifelong Expert Learner**

วิทวัช กุญแก้ว,
พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ และ สุกัญญา แชมช้อย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
**Wittawat Kuikaew,
Pruet Siribanpitak and Sukanya Chaemchoy**
Chulalongkorn University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Sainaam.wittawat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ศูนย์ กศน.อำเภอ/เขต จำนวน 280 แห่งจากทั้งหมด 928 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอ/เขต ข้าราชการครู และครู กศน.ตำบล รวมทั้งสิ้น จำนวน 840 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.984 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด ($PN_{\text{modified}} = 0.121$) รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผล ($PN_{\text{modified}} = 0.112$) และด้านการจัดการเรียนรู้ ($PN_{\text{modified}} = 0.111$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามความเชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต องค์ประกอบย่อยที่มีค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด คือ ผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) และผู้เรียนที่พึ่งตนเอง (Independent learner) มีค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาต่ำที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารวิชาการ; การพัฒนาการบริหารวิชาการ; ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย; ผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต; การส่งเสริมการเรียนรู้

Abstracts

The objectives of this research were to study the needs for academic management development of non-formal and informal education centers based on the concept of lifelong expert learner. This study was conducted with descriptive methods. There were choose 280 sampling sites form population was 928 The Non-Formal Education District Center. including NFE directors, NFE civil servant teacher and NFE sub distirct teachers. There were total 840 informants. The research instruments were the needs assessment questionnaires of the development of academic administration in The non-formal and informal education centers based on the concept of lifelong expert learner with a reliability of 0.978 The data were analyzed by frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and Priority need index (PNImodified)

The results show curriculum development was the highest priority need (PNImodified = 0.121), and assessment (PNImodified = 0.112) was the second priority need. The lowest priority need was instruction (PNImodified = 0.111). When considering in terms of the lifelong expert learner, the sub-item, which has the highest priority needs index in aspects of academic management is Strategic learner (PNImodified = 0.112) and Independent learner (PNImodified = 0.106) was the lowest priority need

Keywords: Academic administration; The development of academic administration; Center of non-formal education and informal education; Lifelong expert Learner; promoting learning

บทนำ

การเติบโตขึ้นของกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นเป็นโลกที่มีความผันผวน ไม่มีโครงสร้าง มีความซับซ้อน และมีความคลุมเครือ โดยผู้เชี่ยวชาญหลายคนให้นิยามว่าโลกวูถั่ว หรือ “the VUCA world.” (Johansen and Euchner, 2015 : 10) อีกทั้งในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน (Technology Disruption) ทำให้เกิดการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้อย่างแพร่หลาย เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence) การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) รวมทั้งที่การทำงานต่าง ๆ เปลี่ยนเปลี่ยนสู่ความเป็นดิจิทัล (Digital transformation) พร้อมกันนี้สถานการณ์หลังจากการแพร่ระบาดไวรัสโควิดสิบเก้า (Post - Covid 19) ได้เร่งให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วยิ่งขึ้น สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ความรู้ที่มีในปัจจุบันมีอายุการใช้งานที่สั้นลง ความรู้เดิมไม่สามารถใช้ได้ในปัจจุบัน ทำให้ผู้เรียนต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้การศึกษากลายเป็นหัวใจของการพัฒนาทั้งตัวผู้เรียนและชุมชน หน้าที่ของการศึกษาคือการทำให้ทุกคนพัฒนาความสามารถของตนอย่างเต็มที่และตระหนักถึงศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองโดยไม่มีข้อกีดขวาง รวมถึงความรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองและความสำเร็จตามเป้าหมายส่วนตัวของแต่ละบุคคล (Stobart, 2014 : 11) นักการศึกษาจำเป็นต้องเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการเรียนที่ต่อเนื่อง รวมไปถึงการทักษะจำเป็นที่สนับสนุนผู้เรียนเพื่อให้สามารถปรับตัวสู่การทำงานได้อย่างรวดเร็ว (Blaschke, 2019 : 75)

เนื่องจากวิธีการศึกษาแบบเดิมไม่สามารถเตรียมผู้เรียนให้เข้าสู่สภาพแวดล้อมการทำงานได้สำเร็จ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาและการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่ใช้เวลาเรียนเป็นลำดับขั้นตามระบบการศึกษาเป็นเวลายาวนาน (Eachempati et al, 2017 : 4) การจัดการศึกษาในภาพอนาคตจึงต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ซึ่งทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกัน โดยต้องเริ่มจากหน่วยการจัดการศึกษาที่สำคัญที่สุดคือ สถานศึกษาโดยครูและผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้ที่จะมีบทบาทสำคัญในการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์สำหรับการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564 : 10-16) เป็นการสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Expert Learner) ผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Expert Learner) จึงเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ปัญหาการศึกษาของยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ (Lifelong expert Learner) หมายถึงบุคคลผู้เรียนรู้อย่างมีจุดหมายและมีความสามารถในการวางแผน การควบคุม และการไตร่ตรองในการเรียนรู้ การเรียนรู้ของตนด้วยความสามารถในการตรวจสอบและควบคุมกระบวนการทางความคิดจนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถของตนเองตลอดชีวิตและสามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อพัฒนาตนเองและช่วยเหลือสังคม โดยมีคุณลักษณะ 5 ประการ คือ 1) ผู้เรียนอย่างมีจุดหมาย (Purposeful learner) 2) ผู้เรียนที่รอบรู้และมีไหวพริบ (Knowledgeable and Resourceful learner) 3) ผู้เรียนรู้อย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) 4) เป็นผู้เรียนอย่างไตร่ตรอง (Reflective learner) 5) ผู้เรียนที่พึ่งตนเอง (Independent learner)

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษานอกโรงเรียน เป็นทางเลือกหนึ่งของคนไทยในการที่จะได้รับโอกาสทางการศึกษา โดยสถานศึกษาที่ทำหน้าที่จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบคือ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งจัดตั้งอยู่ในทุกอำเภอและเขตของประเทศไทย โดยมีหน้าที่ในการจัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับประชาชนไทยตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พุทธศักราช 2551 ซึ่งเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามปรัชญาพื้นฐานของการศึกษานอกโรงเรียน "คิดเป็น" โดยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สำนักงาน กศน.

จากการสำรวจของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อปี พ.ศ. 2561 พบว่ามีกลุ่มประชากรวัยเรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษา เป็นจำนวนถึง 510,768 คน (สำนักงาน กศน., 2562 : 83) นอกจากนี้ยังพบว่ามีเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก โดยคาดการณ์ว่าเมื่อสิ้นปีการศึกษา 2564 จะมีนักเรียนหลุดออกจากระบบประมาณ 65,000 คน (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2564 : online) และจากศึกษาของสุมาลัย สังข์สี (2555 : 37) พบว่าประเทศไทยมีประชากรวัยแรงงานจำนวนมากกว่า 30 ล้านคนและส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาดำกว่าระดับมัธยมศึกษา ในขณะที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก

ระบบและอัยาศัย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงสามารถทำได้เพียงปีละ 2-3 แสนคน ส่วนการศึกษาในระบบโรงเรียนจัดการเรียนการสอนได้ประมาณปีละ 1.5 ล้านคนเท่านั้น โดยกลุ่มประชากรวัยแรงงานที่ขาดโอกาสดังกล่าวยังเข้าไม่ถึงบริการวิธีการรูปแบบที่ดำเนินการอยู่นอกจากนั้นยังพบว่ารูปแบบการจัดการศึกษาแก่ประชากรวัยแรงงานที่จัดในปัจจุบัน โดยหน่วยงานต่าง ๆ ยังขาดความชัดเจนในรูปแบบการดำเนินงาน การสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และการดำเนินการ นอกจากนั้นยังไม่มีงานวิจัยที่ให้ข้อมูลที่ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของประชากรในวัยแรงงาน

ดังนั้นการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะสามารถนำผลการประเมินมาใช้วางแผนทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้มีการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล พัฒนารูปแบบการดำเนินงาน ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย นำไปพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน ครูผู้สอน รวมไปถึงผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ และพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นปัญหาวิจัยและสนใจดำเนินการวิจัยเพื่อให้ทราบถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยการศึกษากรอบแนวคิดพัฒนาการบริหารวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและกรอบแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากนั้นมาใช้สร้างเครื่องมือเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีรายละเอียดการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอ/เขต จำนวน 928 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโรยามาเนจากกลุ่มประชากร 928 แห่ง จึงได้ 280 แห่ง โดยคำนวณจากสูตรขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน (Taro Yamane, 1973 : 32) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยผู้วิจัยใช้ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% โดยผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 1 ท่าน ข้าราชการครู จำนวน 1 ท่าน และครู กศน.ตำบล จำนวน 1 ท่าน รวมแต่ละ 3 ท่าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 840 ท่าน ในการสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 5 ภูมิภาค และเก็บข้อมูลตามสัดส่วนของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในแต่ละภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ จากนั้นจึงใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายในการกำหนดการเก็บข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยแบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัย โดยกำหนดประเด็นหลักในการสร้างแบบสอบถาม สร้างแบบสอบถามจากกรอบแนวคิดวิจัย และนิยามตัวแปร จากนั้นจัดทำร่างแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เป็นแบบตอบสนองคู่ (Duel-response format) มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยทั้ง 5 ระดับ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อยค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อยที่สุด โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย โดยนำแบบสอบถามเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบค่าความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีสอดคล้อง (IOC: Index of item Objective Congruence) ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย จำนวน 1 คน

จากผลการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถาม พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.50 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกที่เหมาะสมและมีความตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำไปใช้ได้ ก่อนนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try Out) เก็บข้อมูลจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาหาค่าความเที่ยง (reliability) โดยใช้วิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อตรวจสอบค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.984 จึงนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือจากฝ่ายวิชาการงานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อประสานขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างข้างต้น จากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและติดตามและทำการตรวจแบบสอบถาม

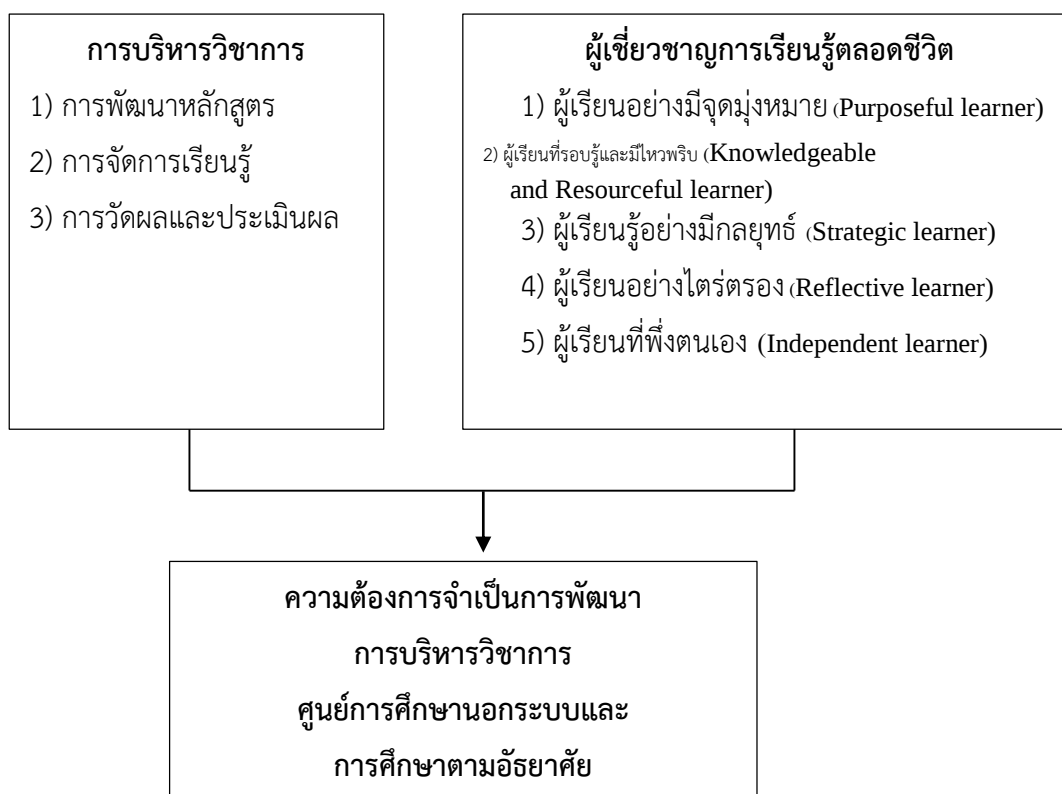
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือค่าความถี่ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิตวิเคราะห์ โดยค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลค่าดัชนีความต้องการจำเป็น โดยนำค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์มาวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น Modified Priority Need Index (PNI_{modified}) เพื่อระบุความต้องการจำเป็นจากสูตร PNI_{modified}

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดขอบข่ายการบริหารวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ (2550 : online) ; สมาน อัครภูมิ (2551 : 89) ; สำนักงาน กศน., (2558 : 10 - 12) ; ธเนตร หลงศรี และวลัยพร ศิริภิรมย์, (2558 : 605) ; มนัสวี ณรงค์ชัย และคณะ, (2564 : 272 - 274) มาสังเคราะห์เป็นขอบข่ายของการบริหารวิชาการ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การจัดการเรียนรู้ และ 3) การวัดผลและประเมินผล และผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Lindner and Harris (1992 : 63) Estmer and Newby (1996 : 3-4) ; Woolfolk (2008 อ้างถึงใน Rahman et al., 2010 : 2) ; Meyer, Rose, and Gordon (2014 อ้างถึงใน Galkiene and Monkeviciene, 2021) ; Candy et al (1994 : 43-44) ; Watson (2003 : 5-6) ; Pendergast (2005 : 12) ; ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิธัน, (2554 : 42-43) ; จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา, (2551 : 12)

; ชุศักดิ์ เอื้องโชคชัย และคณะ (2559 : 63) ; จุศักดิ์ สุขสบาย และคณะ (2560 : 162) มาสังเคราะห์เป็นคุณลักษณะของผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ (Lifelong Expert Learner) โดยมีองค์ประกอบ 5 ประการได้แก่ 1) ผู้เรียนอย่างมีจุดมุ่งหมาย (Purposeful learner) 2) ผู้เรียนที่รอบรู้และมีไหวพริบ (Knowledgeable and Resourceful learner) 3) ผู้เรียนรู้อย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) 4) ผู้เรียนอย่างไตร่ตรอง (Reflective learner) 5) ผู้เรียนที่พึ่งตนเอง (Independent learner) ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ตอบแบบสอบถามจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 207 แห่ง โดยมีผู้ตอบจำนวน 621 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 385 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 เป็นเพศชาย จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 ส่วนใหญ่อายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 27.9 รองลงมาอายุ 36 - 40 ปี จำนวน 121 คนคิดเป็นร้อยละ 19.5 และน้อยที่สุดอายุ ต่ำกว่า 35 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 414 คน คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมาจบ

การศึกษาปริญญาโท จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 และจบการศึกษาปริญญาเอกน้อยที่สุดจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งปัจจุบันต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 324 คน คิดเป็นร้อยละ 52.2 รองลงมามีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน 11 – 20 ปี จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 29.0 และน้อยที่สุดอายุมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งปัจจุบันมากกว่า 30 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5

2. ต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยภาพรวมตามองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยภาพรวม

การพัฒนา การบริหารวิชาการ	ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น PNI modified (ลำดับความต้องการจำเป็น)					เฉลี่ย รวม
	ผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต					
	ผู้เรียนอย่าง มี จุดมุ่งหมาย	ผู้เรียนที่รอบรู้ และมีไหว พริบ	ผู้เรียน อย่างมีกล ยุทธ์	ผู้เรียน อย่าง สะท้อนคิด	ผู้เรียน ที่ พึ่งตนเอง	
1. การพัฒนา หลักสูตร	0.112 (4)	0.122 (3)	0.137 (1)	0.128 (2)	0.104 (5)	0.121 (1)
2. การจัดการเรียนรู้	0.106 (4)	0.113 (3)	0.118 (1)	0.115 (2)	0.105 (5)	0.111 (3)
3. การวัดและ ประเมินผล	0.106 (3)	0.110 (2)	0.118 (1)	0.118 (1)	0.110 (2)	0.112 (2)
เฉลี่ยรวม	0.108	0.115	0.124	0.120	0.106	0.115

จากตารางที่ 2 ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยภาพรวมตามองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการของศูนย์

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยภาพรวมคือ 0.115 (PNImodified = 0.115) เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีผลดังนี้

ด้านการพัฒนาหลักสูตร (PNImodified = 0.121) เป็นด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดอันดับแรก เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถสรุปลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุดไปหาต่ำที่สุด คือ ผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) (PNImodified = 0.137) ผู้เรียนอย่างสะท้อนคิด (Reflective learner) (PNImodified = 0.128) ผู้เรียนที่รอบรู้และมีไหวพริบ (Knowledgeable and Resourceful learner) (PNImodified = 0.122) ผู้เรียนอย่างมีจุดมุ่งหมาย (Purposeful learner) (PNImodified = 0.112) และผู้เรียนที่พึ่งตนเอง (Independent learner) (PNImodified = 0.104)

ด้านการวัดและประเมินผล (PNImodified = 0.112) เป็นด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นอันดับที่สอง เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถสรุปลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุดไปหาต่ำที่สุด คือ ผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) และผู้เรียนอย่างสะท้อนคิด (Reflective learner) มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดเท่ากัน (PNImodified = 0.118) และผู้เรียนที่รอบรู้และมีไหวพริบ (Knowledgeable and Resourceful learner) และผู้เรียนที่พึ่งตนเอง (Independent learner) มีลำดับความต้องการจำเป็นอันดับสองเท่ากัน (PNImodified = 0.110) และผู้เรียนอย่างมีจุดมุ่งหมาย (Purposeful learner) มีลำดับความต้องการจำเป็นอันดับต่ำที่สุด (PNImodified = 0.106)

ด้านการจัดการเรียนรู้ (PNImodified = 0.111) เป็นด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นอันดับสุดท้าย เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถสรุปลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุดไปหาต่ำที่สุด คือ ผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) (PNImodified = 0.118) ผู้เรียนอย่างสะท้อนคิด (Reflective learner) (PNImodified = 0.115) ผู้เรียนที่รอบรู้และมีไหวพริบ (Knowledgeable and Resourceful learner) (PNImodified = 0.113) ผู้เรียนอย่างมีจุดมุ่งหมาย (Purposeful learner) (PNImodified = 0.106) และผู้เรียนที่พึ่งตนเอง (Independent learner) (PNImodified = 0.105)

ผลการวิเคราะห์สามารถสรุปลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนา การบริหารวิชาการ		ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น PNI modified (ลำดับความ ต้องการจำเป็น)					เฉลี่ยรวม	
		ผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต						
		ผู้เรียน อย่าง มี จุดมุ่งหมาย	ผู้เรียนที่ รอบรู้และ มีไหว พริบ	ผู้เรียน อย่างมีกล ยุทธ์	ผู้เรียน อย่าง สะท้อน คิด	ผู้เรียน ที่ พึ่งตนเอง		
1. การพัฒนาหลักสูตร	1.1 การ กำหนด จุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร	0.109 (4)	0.122 (3)	0.134 (1)	0.128 (2)	0.101 (5)	0.118 (2)	0.121 (1)
	1.2 การ จัดทำเนื้อหา สาระ	0.114 (4)	0.124 (3)	0.140 (1)	0.128 (2)	0.107 (5)	0.122 (1)	
2. การจัดการเรียนรู้	2.1 การ วางแผนและ จัดเรียนการ เรียนรู้	0.109 (4)	0.115 (3)	0.127 (1)	0.116 (2)	0.108 (5)	0.115 (2)	0.111 (3)
	2.2 การสร้าง ความสัมพันธ์ ระหว่าง ผู้สอนกับ ผู้เรียน	0.098 (4)	0.103 (3)	0.106 (2)	0.109 (1)	0.094 (5)	0.103 (3)	
	2.3 การ จัดการ	0.114 (3)	0.123 (1)	0.123 (1)	0.118 (2)	0.114 (3)	0.118 (1)	

	สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้							
3. การวัดและประเมินผล	3.1 การกำหนด ระเบียบ หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติฯ	0.097 (5)	0.104 (4)	0.109 (2)	0.112 (1)	0.106 (3)	0.106 (2)	0.112 (2)
	3.2 การเทียบโอนผล การเรียนรู้ และ ประสบการณ์	0.115 (3)	0.115 (3)	0.127 (1)	0.124 (2)	0.113 (4)	0.118 (1)	
เฉลี่ยรวม		0.108 (4)	0.115 (3)	0.124 (1)	0.118 (2)	0.106 (5)		

จากตารางที่ 3 พบว่า ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารวิชาการของศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีค่าดัชนีความต้องการ
จำเป็น ตามลำดับดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร (PNImodified = 0.121) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นใน
การพัฒนาสูงสุดลำดับแรก โดยด้านการวัดและประเมินผล (PNImodified = 0.112) มีค่าดัชนีความต้องการ
จำเป็นในการพัฒนาลำดับสอง และด้านการจัดการเรียนรู้อันดับสามตามลำดับ (PNImodified = 0.111) โดย
มีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาหลักสูตร พบว่าองค์ประกอบด้านการจัดทำเนื้อหาสาระ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นใน
การพัฒนาสูงสุดลำดับแรก (PNImodified = 0.122) และด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
(PNImodified = 0.118) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาลำดับสองเมื่อพิจารณาตาม
องค์ประกอบย่อย มีผลดังนี้ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร พบว่าคุณลักษณะด้านผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์
(Strategic learner) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด (PNImodified = 0.134) และผู้เรียน
ที่พึ่งตนเอง (Independent learner) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาน้อยที่สุด (PNImodified =
0.101) และการจัดทำเนื้อหาสาระ พบว่าคุณลักษณะด้านผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) มีค่า
ดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด (PNImodified = 0.140) และผู้เรียนที่พึ่งตนเอง
(Independent learner) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาน้อยที่สุด (PNImodified = 0.107)

การจัดการเรียนรู้ พบว่าองค์ประกอบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดลำดับแรก (PNImodified = 0.118) ด้านการวางแผนและจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาลำดับสอง (PNImodified = 0.115) และด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาน้อยที่สุด (PNImodified = 0.103) เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อย มีผลดังนี้ การจัดการสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนที่รอบรู้และมีไหวพริบ (Knowledgeable and Resourceful learner) และด้านผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดเท่ากัน (PNImodified = 0.123) ด้านผู้เรียนอย่างมีจุดหมาย (Purposeful learner) และผู้เรียนที่พึ่งตนเอง (Independent learner) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาน้อยที่สุดเท่ากัน (PNImodified = 0.114) การวางแผนและจัดเรียนการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด (PNImodified = 0.127) และผู้เรียนที่พึ่งตนเอง (Independent learner) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาน้อยที่สุด (PNImodified = 0.108) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนพบว่าผู้เรียนอย่างสะท้อนคิด (Reflective learner) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด (PNImodified = 0.109) ผู้เรียนที่พึ่งตนเอง (Independent learner) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาน้อยที่สุด (PNImodified = 0.094)

การวัดและประเมินผล พบว่าองค์ประกอบด้านการเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดลำดับแรก (PNImodified = 0.118) และด้านการกำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาลำดับสอง (PNImodified = 0.106) เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อยมีผลดังนี้ การกำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลพบว่า ผู้เรียนอย่างสะท้อนคิด (Reflective learner) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด (PNImodified = 0.112) ผู้เรียนอย่างมีจุดหมาย (Purposeful learner) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาน้อยที่สุด (PNImodified = 0.097) การเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์พบว่า ผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด (PNImodified = 0.127) ผู้เรียนที่พึ่งตนเอง (Independent learner) มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาน้อยที่สุด (PNImodified = 0.106)

สามารถสรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารวิชาการที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผล และการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารวิชาการ พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร รายข้อย่อย การจัดทำเนื้อหาสาระ มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด และเมื่อเรียงลำดับรายองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิตพบว่า ผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ด้านการวัดและประเมินผล รายข้อย่อยการเทียบโอนผลการเรียนรู้และ

ประสบการณ์ มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด และเมื่อเรียงลำดับรายองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิตพบว่า ผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) และผู้เรียนอย่างสะท้อนคิด (Reflective learner) มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ด้านการจัดการเรียนรู้ รายข้อย่อยการจัดการสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด และเมื่อเรียงลำดับรายองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิตพบว่า ผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด

บทความนี้เป็นเพียงการนำเสนอประเด็นการบริหารวิชาการมาผนวกกับผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดในการบริหารวิชาการ 3 อันดับแรก ซึ่งจะสามารถนำข้อมูลที่ค้นพบนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารวิชาการและดำเนินการเชิงนโยบายในอนาคต เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยภาพรวมคือ 0.115 เมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารวิชาการ พบว่ามีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมาคือด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผนวกกับการพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารวิชาการพบว่า ในด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด และขอบข่ายการบริหารวิชาการ ด้านการวัดและประเมินผล พบว่าองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) และด้านผู้เรียนอย่างสะท้อนคิด (Reflective learner) มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด จึงมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ด้านการพัฒนาหลักสูตร รายข้อย่อย การจัดทำเนื้อหาสาระ มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด และเมื่อเรียงลำดับรายองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิตพบว่า ด้านผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อว่าการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ยังไม่มีความชัดเจนหรือการพัฒนาหลักสูตรไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถวางแผนออกแบบกลยุทธ์ในการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเต็มที่ การพัฒนาหลักสูตรจึงควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับความต้องการ หรือจุดมุ่งหมายของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการเรียนรู้ของตนได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Halsall et al. (2016 : 1) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจะเกิดจากนักเรียนและครูร่วมมือกันในการเรียนรู้ โดยที่นักเรียนจะเป็นผู้ที่แสดงว่าต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งใดและ

วิธีการใด นักเรียนจะเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้มากกว่าครูหรือหลักสูตร ดังนั้นหลักสูตรจะต้องมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามการเรียนรู้ของนักเรียน โดยนักเรียนจะเป็นผู้สร้างเส้นทางการเรียนรู้และบริบทสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ต้องการ สอดคล้องกับ Blaschke (2012 : 64) ได้อธิบายเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรว่า หลักสูตรแบบยืดหยุ่นในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนกำหนดเองนั้น ผู้เรียนจะเป็นผู้ขับเคลื่อนในการสร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่น โดยจะสร้างแผนที่การเรียนรู้และผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นเสมือนเข็มทิศนำทาง หลักสูตรแบบยืดหยุ่นจะปรับเปลี่ยนและพัฒนาตามความต้องการของผู้เรียน

จะเห็นได้ว่า **การจัดทำเนื้อหาสาระ** จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถวางแผนออกแบบกลยุทธ์การเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดทำหลักสูตรโดยเฉพาะการจัดทำเนื้อหาสาระ ผู้บริหารควรให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบ สอดคล้องกับ Blaschke (2016 : 5) ที่ได้อธิบายถึงแนวคิดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (human agency or learner-centeredness) ผู้เรียนจะเป็นผู้ขับเคลื่อนการเรียนรู้ของตนเองและมีอิสระอย่างมากซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณมีความสามารถเพิ่มมากขึ้น ถือเป็นการส่งเสริมและพัฒนาแรงจูงใจในตนเองผู้เรียนจะเกิดความรับผิดชอบ และเป็นผู้นำกำหนดสิ่งที่จะเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้

ด้านการวัดและประเมินผล รายชื่อย่อย การเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์ มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด และเมื่อเรียงลำดับรายองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) และผู้เรียนอย่างสะท้อนคิด (Reflective learner) มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเท่ากัน ผลการวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อว่า การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย ไม่สามารถสร้างผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) และผู้เรียนอย่างสะท้อนคิด (Reflective learner) การประเมินจึงควรมีรูปแบบที่หลากหลายและสามารถวัดได้จริง สอดคล้องกับ Eberle (2009 : 183 - 184) กล่าวว่า การประเมินควรเป็นรูปแบบที่วัดได้ โดยประเมินจากความเข้าใจในเนื้อหา รวมถึงผู้เรียนบรรลุความสามารถตามที่ต้องการหรือไม่ โดยสามารถประเมินได้หลายวิธี เป็นการประเมินที่ยืดหยุ่นและผู้เรียนมีส่วนร่วม กระบวนการดังกล่าวส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถวางแผนกลยุทธ์ในการเรียนรู้และไตร่ตรองกระบวนการเรียนของตนเองได้ มุ่งเน้นการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับ Blaschke (2012 : 65) กล่าวว่า การประเมินผลควรเป็นการประเมินแบบยืดหยุ่น ซึ่งผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการประเมินของตนเอง ผู้เรียนสามารถจัดการและเจรจาแนวทางการประเมินที่ตนเองกำหนด โดยการประเมินนี้เป็นการปรับปรุงแรงจูงใจในการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

จะเห็นได้ว่า **การเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์** ซึ่งเป็นการวัดและประเมินผลที่เป็นรูปแบบหนึ่งของศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย ไม่สามารถสร้างผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) และผู้เรียนอย่างสะท้อนคิด (Reflective learner) ได้ การเทียบโอนของศูนย์การศึกษา

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยไม่มีความยืดหยุ่น มีขั้นตอนมาก ยุ่งยาก และมีข้อจำกัดหลายประการ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถวางกลยุทธ์ในการเรียนรู้และไตร่ตรองการเรียนรู้ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรพัฒนาการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ ในปัจจุบันมากยิ่งขึ้นผ่านการเทียบเคียงจากการเรียนในรูปแบบที่หลากหลาย การรับรองความรู้ของบุคคลและจากหน่วยงานหรือสถานศึกษาอื่นที่มีคุณภาพ ตลอดจนนำไปสะสมหน่วยกิตเป็นระบบธนาคารหน่วยกิต มาเพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพหรือเพื่อการศึกษาต่อในอนาคต สอดคล้องกับ Park et al. (2019 : 986 - 987) ซึ่งได้อธิบายว่าระบบธนาคารหน่วยกิต (The Academic Credit Bank System) มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มพูนโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบที่ยืดหยุ่นและขยายโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ พิณสุตา สิริรังศรี (2559 : 252) ที่ได้อธิบายว่า ระบบสะสมความรู้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและประชาชนได้นำผลการเรียนรู้และประสบการณ์การทำงานหรืออาชีพที่สะสมไว้ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย มาเทียบโอนกันได้เพื่อการเรียนรู้และการทำงานหรืออาชีพ

ด้านการจัดการเรียนรู้ รายชื่อย่อย การจัดการสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด และเมื่อเรียงลำดับรายการองค์ประกอบผู้ออกแบบชีวิตที่มีคุณค่า พบว่า ผู้เรียนอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic learner) มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ยังไม่สามารถส่งเสริมทำให้ผู้เรียนออกแบบกลยุทธ์ในการเรียนรู้ของตนเองได้ การดำเนินการโดยครูผู้สอนหรือสถานศึกษาเป็นหลัก ไม่สามารถตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดบรรยากาศนอกจากต้องให้เหมาะสมกับการเรียนรู้แล้ว ยังต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงบันดาลใจต้องการจะเรียนรู้ด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ วิชานา อับดุลละ และวุฒิชัย เนียมเทศ (2020 : 227) ซึ่งได้ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านกายภาพทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนควรจัดให้มีความเหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ ส่วนด้านจิตวิทยานั้น ควรสร้างสภาพแวดล้อมในการส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดี ความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีแรงบันดาลใจและมีความรู้สึกที่ดีจนนำไปสู่การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นว่า **การจัดการสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้** โดยการออกแบบและจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของครู ผู้เรียน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับ Elizabeth (2017 : 19 - 20) ซึ่งได้อธิบายกลยุทธ์และวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนที่เชี่ยวชาญผ่านการมีส่วนร่วมและแรงจูงใจส่วนบุคคล ปรับเปลี่ยนการสอนในรูปแบบเดียวที่ใช้กับผู้เรียนทุกคน ปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียนในทุกรูปแบบ เพิ่มโอกาสการเรียนรู้ที่หลากหลายให้สามารถเข้าถึงได้ ต้องยอมรับความหลากหลายและผันแปรของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Blaschke and Hase (2015 : 33)

ได้อธิบายถึงการออกแบบและพัฒนาสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การร่วมมือ (Collaboration) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากกันและกันได้ การทำงานร่วมกันเพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาและสร้างองค์ความรู้ของตนเองโดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ โดยมีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและทดลองโดยการลองผิดลองถูก ผู้สอนทำหน้าที่เป็นโค้ชในระหว่างกระบวนการทำงานร่วมกันโดยให้ผู้เรียนก้าวไปข้างหน้าด้วยกัน โดยผู้สอนจะช่วยแนะนำเมื่อมีความจำเป็น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานศึกษาภายใต้สังกัด หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำผลการจัดลำดับความสำคัญและสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาเครื่องมือประเมินระดับความเชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนเพื่อสามารถนำไปใช้ประเมินระดับความเชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนหรือสถานศึกษาเพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษานวัตกรรมการบริหารวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ได้แนวทางหรือกระบวนการใหม่ในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). กฎกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2566. แหล่งที่มา <http://backoffice.onec.go.th/uploaded/Category/Laws/RuleMetDistEdMnt2550-02-12-2010.pdf>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). กสศ.สำรวจสถานการณ์เด็กหลุดออกนอกระบบหลังเปิดเทอมใหม่. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2566. แหล่งที่มา <https://www.eef.or.th/news-eef-explore-children-falling-out-of-system-after-new-semester/>
- จุลศักดิ์ สุขสบาย,มนตา ตุลย์เมธการ, วิไลลักษณ์ ลังกา, และ อิทธิพัทธ์ สுவทันพรกุล. (2560). การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6. *วารสารเกษมบัณฑิต*. 18 (1), 162–174.

- จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา (2551). *ลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีสุดท้าย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต. สาขาวิชาการอุดมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย, อาชญญา รัตนอุบล และสุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2559). คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชนไทย. *วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 44 (4), 63-80.
- ธเนตร หลงศรี และวลัยพร ศิริภิรมย์. (2015). การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*. 10 (2), 602-616.
- พิณสุดา สิริธรรังศรี. (2559). ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *สุทธิปริทัศน์*. 30 (93), 250-262.
- มนัสวินี ฌรงคชัย, นวัตกรรม หอมสิน และ พงชนิมิตร พงษ์ภิญโญ. (2563). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา*. 17 (79), 268-279.
- วิชานา อับดุลเลาะ และวุฒิชัย เนียมเทศ. (2020). การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 “แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางปฏิบัติ”. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 7 (2), 227-246.
- ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิรัตน์. (2554). *การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย*. วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิตปริญญาดุสิตบัณฑิตครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาน อัสวภูมิ. (2551). *การบริหารการศึกษาสมัยใหม่: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ*. อุบลราชธานี : อุบลลอฟเซท.
- สำนักงาน กศน. (2558). *การจัดระบบบริหารและสารสนเทศภายในของสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : รังสีการพิมพ์
- สุมาลย์ สังข์สี. (2555). รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนกลุ่มอายุ 15 – 59 ปี ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน. *วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, (40) 2, 25-39.
- สำนักงาน กศน. (2562). *รายงานผลการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *ข้อเสนอระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตในปี 2040*. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อีเลฟเว่นสตาร์ อินเตอร์เทรด.
- Blaschke, L. M.. (2012). Heutagogy and Lifelong Learning: A Review of Heutagogical Practice and Self-Determined Learning. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 13, 56-71.

- Blaschke, L.M., Hase, S. (2016). Heutagogy: A Holistic Framework for Creating Twenty-First-Century Self-determined Learners. In: Gros, B., Kinshuk, ., Maina, M. (eds), *The Future of Ubiquitous Learning*. Berlin. Springer.
- Blaschke, L.M. (2016). Self-Determined Learning: Designing for Heutagogic Learning Environments. In: Spector, M., Lockee, B., Childress, M. (eds), *Learning, Design, and Technology*. Cham. Springer.
- Blaschke L.M.. (2019) The Pedagogy–Andragogy–Heutagogy Continuum and Technology-Supported Personal Learning Environments. In: Jung I. (eds), *Open and Distance Education Theory Revisited*. Singapore. Springer.
- Candy, Philip C., Crebert, Gay, O'Leary, Jane. (1994). *Developing lifelong learners through undergraduate education*. Canberra. Australian Government Publishing Service.
- Eachempati, P., Kumar, K., Komattil, R., & Ismail, A. R. H.. (2017). Heutagogy through Facebook for the millennial learners. *MedEdPublish*, 6(4), 1–12.
- Eberle, J. (2009). *Heutagogy: What your mother didn't tell you about pedagogy and the conceptual age*. In *Proceedings from the 8th Annual European Conference on e-Learning*. 29-30 October 2009. Bari Italy.
- Elizabeth M. Dalton. (2017). Beyond Universal Design for Learning: Guiding Principles to Reduce Barriers to Digital & Media Literacy Competence. *The National Association for Media Literacy Education's Journal of Media Literacy Education*, 9(2), 17–29.
- Estmer & Newby. (1996). The expert learner: Strategic, self-regulated, and reflective. *Instructional Science*, 24, 1-24.
- Galkiene A. and Monkeviciene O. (2020). *Improving Inclusive Education through Universal Design for Learning*. Cham Switzerland : Springer.
- Halsall, Jamie P., Jason Powell, and Michael Snowden. (2016). “Determined Learning Approach: Implications of Heutagogy Society Based Learning.” *Cogent Social Sciences* 2. *Online*. Retrieved Jan 15,2023. from : <https://doi.org/10.1080/23311886.2016.1223904>
- Johansen B & Euchner J. (2013). Navigating the VUCA World, *Research Technology Management*, 56(1), 10-15.
- Lindner, R.W. & Harris, B.R.. (1992). Self-Regulated learning in education majors. *The Journal of General Education*, 47(1), 63-78.
- Park, H., Choi, J., Kim, J. et al. (2019). The Academic Credit Bank System in the Republic of Korea: An effective medium for lifelong learning in higher education. *International Review of Education*, 65, 975–990
- Pendergast, D., Flangan, R., Land, R., Bahr, M., Mitchell, J., Weir, K., Smith, J. (2005). *Developing Lifelong Learners in the Middle Years of Schooling*. Ministerial Council on Education, Employment, Training and Youth Affairs : Australia.
- Rahman, S., Mahmud, Z., Yassin, S., Amir, R., & Ilias, K. (2010). The development of expert learners in the classroom. *Contemporary Issues in Education Research*, 3(6), 1–8.
- Stobart G. (2014). *The expert learner*. Berkshire. Open University Press.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York. Harper and Row Publication.
- Watson, L.. (2003). *Lifelong learning in Australia*. Canberra. Lifelong Learning Network, Division of Communication and Education, University Of Canberra.